

โมโนชูคุริกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศญี่ปุ่น

ต่อ จากฉบับที่แล้ว

รศ.ดร.บัณฑิต โรจน์อารยานนท์

อธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

โมโนชูคุริในยุคหลังพองลมญี่ปุ่น

หลังจากพองสบู่แตกในปี ค.ศ.1990 เศรษฐกิจที่อาศัยการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเริ่มประสบปัญหา ทั้งด้านความต้องการภายในประเทศที่ลดต่ำลง และการส่งออกก็ประสบกับการแข่งขันมากขึ้น สินค้าทางด้านเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนก็พบกับคู่แข่งอย่างเกาหลีใต้ และไต้หวัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นยังมีความสามารถในการแข่งขันสูงคือ อุตสาหกรรมรถยนต์ รัฐบาลญี่ปุ่นในช่วงปี ค.ศ.1997 จึงได้รื้อฟื้นคำว่า **"โมโนชูคุริ"** ขึ้นมาปลุกขวัญ และกำลังใจของสังคมญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้ในการแก้ภาพพจน์ของการทำงานในโรงงาน ซึ่งช่วงก่อนหน้านั้นถูกคนรุ่นใหม่มองว่าเป็นงานที่หนัก และสภาพแวดล้อมไม่ดี การเน้นคำว่าโมโนชูคุริในช่วงนั้น จึงเป็นการเน้นว่าโมโนชูคุริแบบญี่ปุ่นมีความโดดเด่น และมาจากวัฒนธรรมการผลิตแบบญี่ปุ่นที่น่าภาคภูมิใจ ประกอบกับหลายๆ บริษัทก็ได้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการการผลิตที่ทุกคนมีส่วนร่วม แล้วตั้งชื่อเฉพาะของตัวเองขึ้นมา เช่น Toyota Way, Komatsu Way, Aishin Way เป็นต้น การรณรงค์นี้มีส่วนที่ปลุกสำนึก และความภูมิใจในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องได้

มาก โดยจะเห็นได้จากบทบาทของอุตสาหกรรมการผลิต และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากบริษัทญี่ปุ่นยังเป็นที่ต้องการอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

เนื่องจากการนำคำว่าโมโนชูคุริกลับมาใช้อย่างแพร่หลายอีกครั้งหนึ่ง ทำให้เกิดคำถามว่าคำๆ นี้ น่าจะหมายถึงอะไรกันแน่

สภาวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย (Science Council of Japan) ได้ตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องนี้อย่างจริงจัง และได้จัดทำเป็นรายงานสรุปเผยแพร่ในปี ค.ศ.2008 ในรายงานฉบับนี้ [4] ได้ให้นิยามของ “โมโนชูคูริ” อย่างเป็นทางการไว้ดังนี้

“โมโนชูคูริ” คือ การสร้างผลิตภัณฑ์ (หมายถึงรวมถึงผลิตภัณฑ์ด้านซอฟต์แวร์ด้วย) โดยมนุษย์ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำให้การใช้ชีวิตในสังคมมีความสะดวกขึ้น ซึ่งจะครอบคลุมขั้นตอนตั้งแต่แนวคิด การออกแบบ การผลิต การใช้งาน การกำจัด การเก็บกลับ และการรีไซเคิล รวมถึงระบบการทำงานขององค์กรที่ดำเนินการ ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกมานั้น ต้องสร้างคุณค่าในเชิงสังคม และเศรษฐกิจ ในขณะที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ และระบบนิเวศตามธรรมชาติน้อยที่สุด

บทสรุปท้าย

ความหมายของคำว่า “โมโนชูคูริ” ได้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมในช่วงต่างๆ โดยในสมัยโบราณ จะหมายถึง การผลิตผลิตภัณฑ์จำนวนน้อย โดยเน้นด้านการใช้สอย และความสวยงาม ต่อมาในสมัยที่วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยเฉพาะหลังจากมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้น การผลิตก็ต้องใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างเข้มข้นขึ้นตามลำดับ หลังจากนั้น ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สังคมโลกมีความ

สงบเป็นเวลาต่อเนื่องกันยาวนาน ทำให้เศรษฐกิจของประเทศต่างๆ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และความต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกัน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งพลังงานฟอสซิลก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในด้านต่างๆ ตั้งแต่ระยะที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมทั้งหลาย รวมถึงการสร้างภาวะโลกร้อน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหา และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในการดำรงชีพของมนุษย์ นั่นเป็นเหตุผลที่ สภาวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “โมโนชูคูริ” ที่กินความกว้างออกไปดังที่กล่าวมาข้างต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า “โมโนชูคูริ” เป็นคำที่มีมาแต่โบราณ และมีความหมายที่ขยายขอบเขตออกไปในลักษณะที่สะท้อนความคิด และสภาพแวดล้อมของสังคมญี่ปุ่นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมา

เอกสารอ้างอิง

1. Wikipedia sakoku (鎖国)
2. www.edokirikko.co.jp
3. Wikipedia Economy of Japan
4. Home page, Science Council of Japan